

Kam naj grem odveze prosit.

<p>Kam naj grem odveze prosit, kam naj grem se pokorit? Ali lahko me odvežeš grehov, pater jezuit?</p> <p>Ah, uganka nerazrešna! . . . »Ljubite se med seboj!« Tebi pa se zdi pregrešna ta zapoved — Bože moj!</p>	<p>Saj je nisem prelomila, sveta mi je pač doslej; saj močno sem ga ljubila in ga bodem še poslej.</p> <p>Treba ni odveze meni — kmalu zveže dobri Bog v uri srečni, posvečeni dvoje src in dvoje rok.</p>
---	--

Treba ni pokore dati
za ljubezen — ah, nikdar,
saj dovolj srce prestati
mora za ta božji dar.

M. P. Nataša.

V somraku.

<p>Tam na griču ob vasici so spomini mojih sanj — tam se šetam v tihem mraku, čakam, v duhu gledam vanj.</p>	<p>Vse je kakor v oni dobi v bajnočarobnih nočeh: listje tajnostno šepeče, valčkov mi odmeva smeh.</p>
---	--

Mesec z zvezdami na nebu
me spominja sladko nanj —
kamor stopam, kamor gledam,
duh povsod mi vpert je vanj. —

Mara Gr.

Književne novosti

Janez Trdina: Zbranih spisov prva knjiga: Bahovi huzarji in Iliri.
— V Ljubljani pri Schwentnerju.

Morda je že deset let, odkar sem bral zadnjikrat Trdinove »Bajke in povesti v Gorjancih«, užival ta najlepši in najzrelejši sad slovenske proze. Deset let je minilo, ali doživel sem malokaj, kar bi bilo napravilo name tako neizbrisen vtisk. Težko je pripovedovati o umotvorih, ki delujejo na človeka kakor življenje samo, kakor natura. Najrajši delam komplimente pollepim ženskam in

samo pollepe ženske jih zaslužijo. V vsaki hvali je nekaj hinavščine; stvar, ki je dovršena, ne potrebuje hvale, zakaj hvala jo ponižuje. Zategadelj bi me bilo sram, nadlegovati Trdino in tiste, ki ga poznajo, z neumestnimi epiteti, ki so jih rabili mnogoštevilni naši kritiki že za ljudi vsake baže in za dela zelo različne vrednosti.

V spisih Trdine, Mencingerja, Levstika, Levca je dosegla umetnost slovenskega sloga svoj vrhunec. Ni treba veliko preiščevati, zakaj prav ta »šola« še danes in posebno danes tako silno deluje na mlajšo generacijo. Razlika med njih slogom in slogom potomcev kaže njih čednost in naš greh. Tudi jaz sem potomec in komaj sem bil zapisal ta stavek, mi je prišlo na um, da bi razliko, ki jo čutim, razlagal in opravičeval. Hudo je namreč, če vidi človek, da navidezni napredek morda ni vodil po ravni cesti, temveč v barje, na dolgočasna stranska pota. Kjer je bila nekdanj natura, je danes umetnost in iz te umetnosti gleda toliko umetničenja! Kar je napisal Trdina, je vzraslo iz slovenske zemlje, ni moglo biti napisano drugače nego po slovensko. Tukaj je dokument, da je naša zemlja rodovitna; obubožali so, ki so hodili drugam bogastva iskat.

Mirno teče govorica našim starim; tako mi je, kadar jih poslušam, kakor da bi mi šumeli od daleč notranjski gozdovi. Šele zdaj, od tujih zvokov pokvarjen, sem opazil, kako bogat je njih jezik. To bogastvo izvira iz slovenskega mišljenja in čuvstvovanja, ne iz Pleteršnika. Rodila se jim je beseda tako naravno, kakor jo izgovori jezik v prijetni družbi. In pripovedovali so tako naravno: izobraženi ljudje, ki so mnogo doživeli in mnogo izkusili in ki jim je Bog bil dal lepo govorico. Zdi se mi, da nobeden izmed teh naših velikih pisateljev ni mislil »delati literature«, kakor jo delajo dandanes na vse koncih in krajih.

Veliko se je izpremenilo od tedaj. Že Jurčič sam, dasi komaj mlajši, ne stoji več tako krepko z obema nogama na slovenski grudi. In zato, ker se je bil že odmaknil, ker se je bil pač že za senco odtujil, so njegovi kmetje po velikem delu karikature, zelo lepo naslikane in zelo zabavne. Ali če berem Trdino ter se povrnem k Jurčiču, mu ne pomagajo nič irhaste hlače in nič srebrni gumbi. Razložek je ta, da je Jurčič videl slovenskega kmeta, Trdina pa je živel v njem. Lahko je prevajati Jurčiča na katerikoli jezik, Trdino prevajati pa je skoro prav tako nemogoče in nezmislno kakor Prešerna. Umetniki, ki so se odtujevali, so »študirali« kmeta in iz teh žalostnih študij se je porodila tista primojduševska literatura, ki straši še dandanes po lepi naši domovini in ki jo je bil svoj čas Mencinger tako olimpsko parodiral v »Cmokavzarju in Ušprni«. Pri nas pišejo kritike večjidel ljudje, ki jih ne veže s slovstvom in umetnostjo drugega nič nego šolske knjige. In ta kritika se je bila nalagala občinstvu, da obstoji prava slovenska umetnost v opisavanju kranjskih vasi in kranjskih kmetov. Tako so bili ti oznanjevalci krjavljščine in primojduševstva zatajili bistvo ter so postavili namesto njega zunanjo obliko. In sadovi nam zore zdaj že v drugič; že v drugič gledamo, kako nam pionirji »narodne umetnosti« dramijo rajnega Krjavlja, kako nas vlačijo spet med rokomavhe in dezertarje ter nas navdušujejo za irhaste hlače in krepko slovensko kletev. Jaz moram priznati, da se mi irhaste hlače nikoli niso zdele estetične in da tudi ne preklinjam ne brez posebne sile. V najbolj grobem Krjavlju ne vidim toliko slovenske bitnosti kakor v najbolj umetnem Prešernovem ali Kettejevem sonetu. Na kratko povedano: zdi se mi, da je tisto retiriranje k »narodni umetnosti«

Andrejčkovega Jožeta in vrstnikov njegovih poleg znamenja onemoglosti in neizobraženosti tudi znamenje odtujenosti. Trdina je bil izobražen Slovenec, Slovenec v vsej svoji krvi in v vsaki svoji misli, zato ni moglo biti drugače, kakor da diši iz vsake njegove besede sočna slovenska prst. To je, kar ga loči od »narodne umetnosti«. Prvi, ki je pričel govoriti o tej umetnosti — menda je bil že Stritar — se je bil odtujil in zahrepenelo se mu je nazaj. Ali vrag vedi: vsi, ki so zahrepeneli in so se ozrli nazaj, so ugledali najprej mlako.

Kar deluje name tako močno in blago, je mirni, čisti slog naših starih pisateljev. Tako zdaj ne pišejo več. (Ne govorim o slogu zastopnikov »narodne umetnosti«: njih slog je siromaštvo, ah, žalost in puščoba sama . . .) Časi so se izpremenili — tam mir in vesela moška resnoba, zdaj hlastanje, umetničenje, ženska nervoznost. In tudi te izpremembe velik del pripisujem duševnemu potujčenju, ki je bilo zalezlo celo naše najboljše umetnike. To morda ni tako čudno, zakaj zdi se mi, kakor da bi se bila potujila tudi že naša lepa zemlja sama, celo tista čudovita ljubljanska ravan, ki legajo nanjo zdajle, ko to pišem, pač že velike večerne sence. —

Zabredel sem že predaleč, zakaj o tisti prelepi dobi naše umetnosti mislim govoriti itak obširneje, kadar izide še par zvezkov Trdinovih spisov. Za zdaj priporočam prvo knjigo, ki se ji pravi »Bahovi huzarji in Iliri«.

Ivan Cankar.

Slovenska Matica. Zbornik znanstvenih in poučnih spisov. Uredil L. Pintar 1902. — (Konec.) Znani slovenski statistik E. Lah je skrbno sestavil »Črtice o ljubljanskem ljudskem štetju«, za katere je porabil uradne vire zadnjega popisovanja ter jih je primerjal s prejšnjimi; prof. dr. K. Glaser pa je preskrbel »slovensko bibliografijo« od 1. dne januarja do 31. dne decembra 1901. l. Ali je bibliografija popolna ali ne, ne morem reči, a zanašati se menda smemo na prof. Glaserja, ki si je ob spisovanju svoje zgodovine slov. slovstva pridobil gotovo veliko prakso za nabiranje bibliografskih podatkov.

Zbornikov urednik L. Pintar je napisal dvoje člankov. Članek »Iz pozabljenih rokopisov« obsega nekaj Primčevih pesmi za brambovce, ki jih je zlagal Primic kakor Vodnik v francoskih časih in ki so pravi prevodi Collinovih pesmi. Če je pesem »Mifli Brambavza« samo »rudimentarna zabeležba v prvem osnutku,« se mi ne zdi zadosten razlog, da je Pintar ni priobčil. Skrupoluznost tu ni na mestu. Primic ne uživa slave velikega slovenskega pesnika, da bi se s kakim nedovršenim proizvodom škodovalo njegovemu imenu in spominu. Tudi priobčene pesmi menda ne služijo estetskemu namenu, literarno-zgodovinsko zanimiva pa je vsaka malenkost. Tudi ostale tri pesmi, ki jih omenja Pintar, bi bil brez skrbi lahko ponatisnil, saj dotične Primčeve knjige ni v vsaki knjižnici in z enim listom več bi se zbornikov obseg tudi ne bil preveč razširil. Vobče vlada pri nas prevelik strah glede ponatiskovanja starega blaga, ki je že kje natisnjeno, in sicer ne glede na to, ali so dotične izdaje lahko dostopne ali ne.

Kar je zamudila »Slovenska Matica« ob Prešernovi stoletnici, ki je prešla brez opetovano obetane spominske knjige, kakor da bi ne bila Matica v prvi vrsti poklicana, proslaviti spomin največjega slovenskega pesnika, to izkuša sedaj polagoma nadomestiti, in letošnji »Zbornik« prinaša kar troje člankov, posvečenih Prešernovemu spominu.